

In dit nummer onder andere:

De toekomst van Utrecht

Interview met Jeffrey Lemm

De toekomst van de democratie

COLOFON

Bestuur
Voorzitter
Ralf S Willems
Secretaris
Maaïke-Louise van Kester
Penningmeester
Peter Jongma
Vice-Voorzitter Politiek en
Promotie & Ledenwerving
Benjamin Livestro
Vice-Voorzitter
Romana Burchartz

E-mail:
bestuur@jovdutrecht.nl

Website:
www.jovdutrecht.nl

Hoofdredactie Consciëntia:
R.S. Willems

Omslagfoto:
R S Willems

Jaargang 32, nummer 2
De Consciëntia is een uitgave van de
JOVD Utrecht e.o., afdeling van de
landelijke JOVD, www.jovd.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit
deze uitgave mag worden verveel-
voudigd, opgeslagen in een automa-
tisch gegevensbestand of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige
wijze, hetzij elektronisch, mecha-
nisch, door fotokopieën, opnamen of
enige andere manier, zonder voor-
afgaande schriftelijke toestemming
van het bestuur JOVD Utrecht e.o.
of de hoofdredacteur.

INHOUD

Van de voorziter Ralf S Willems	3
Afgelopen activiteiten De redactie	4
De toekomst van Utrecht Ingrid de Bondt	6
De toekomst van de democratie: ideologie vs. opportunisme Annelien zur Lage	7
Het liberale mensbeeld Ralf S Willems	8
Niet lichtvoetig met privacy! Mark Thiessen	10
Duurzaam en dierwelzijn Peter Jongma	11
De Algemeen Secteratis: een interview Maaïke-Louise van Kester	12
Boem is ho... Tim in 't Veld	14
Jarige leden	15

jong en liberaal in de Domstad!

REDACTIE

Waarde liberalen,

Regeren is vooruitzien, zo luidt het adagium. Om te weten wat voor beslissingen je vandaag de dag zou moeten nemen, moet je een bepaald idee van de toekomst hebben: over wat voor problemen en mogelijke oplossingen er om ons pad zouden mogen liggen, maar ook over hoe je zou willen dat de samenleving er in de toekomst uit zou moeten zien.

Uiteraard kampen we heden ten dage met een aantal problemen - hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de infrastructuur, zoals de stakingen in het busvervoer en het dichtslippen van de verkeersaders in de Randstad zo beeldend laat zien. Dit is een probleem dat zo spoedig mogelijk het hoofd moet worden geboden.

Een concept dat zijn uiterste houdbaarheidsdatum overschreden lijkt te hebben en de toekomst niet haalt, is het uiterst vage en te pas en te onpas aangehaalde idee van duurzaamheid. Hoe en wat het met duurzaamheid zit en wat hiermee in de toekomst te doen, leest u verderop in dit nummer.

Wat luchtiger kost wellicht is het interview met de Algemeen Secretaris van de JOVD, dhr. Lemm, vooralsnog een graag geziene gast binnen de afdeling. Verder zijn er uiteraard verslagen van afgelopen activiteiten en een overzicht van de komende activiteiten deze laatste maand voor het zomerreces.

Ik wens u veel leesplezier!

Met liberale groet,

Ralf Willems,
wnd. Hoofdredacteur

Café De Stadsgenoot

De gezelligste huiskamer van Utrecht!

*Kom eens een
spelletje spelen
en / of
een drankje
doen!*

*En ervaar zelf
de gezelligheid!*

De Stadsgenoot

Openingstijden:

Zo, ma, di, wo: 15.00 - 02.00 uur

Do, vr, za: 15.00 - 03.00 uur

Breedstraat 8 • Utrecht • 030-2232629 • www.stadsgenoot.nl

Van de voorzitter

Ralf S Willems

Waarde Liberalen,

De toekomst tegemoet. Gaan wij de toekomst tegemoet of komt de toekomst ons tegemoet? Is het een actief proces of kunnen wij gelaten constateren dat de toekomst ons tegemoet komt, of we het nu leuk vinden of niet? Ik denk het laatste. Maar dat wil niet zeggen dat we hier geen invloed op kunnen uitoefenen.

Een liberaal gelooft niet in het ideaal van een maakbare samenleving, maar het is natuurlijk wèl mogelijk om voorwaarden te scheppen, grenzen, de kaders te scheppen waarbinnen een rechtvaardige samenleving zich vanzelf ontwikkelt.

Uiteraard weet men nooit precies wat de toekomst hem brengen zal. Dit geldt ook aangaande de toekomst van ons land: het blijft bij wat zwak omlinnde voorspellingen en verder kunnen wij slechts gissen en tasten wij in het duister. Maar aan de horizon van de tijd zien we problemen opdoemen die we in de toekomst het hoofd zullen moeten bieden. Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan infrastructurele problemen, gevoeligheid van privacy en het functioneren van onze representatieve democratie die bij vlagen wel in een soortement van existentiële crisis lijkt belandt. Of is dit slechts tijdelijk en zal de toekomst een uitweg bieden uit de huidige impasse tussen populisme en ideologie? Komt tijd komt raad?

Tijdens dit lustrumjaar kijken we terug op het verleden. Het zijn momenten van bezinning. Wat is er de afgelopen jaren allemaal gebeurd, in positieve en in negatieve zin? Maar we moeten in elk geval niet vergeten om ook vooruit te kijken, vooruit naar de toekomst. We moeten durven vooruit te kijken. Landelijk is op het afgelopen voorjaarscongres het nieuwe JOVD-logo aangenomen. Een wapen dat teruggrijpt op het oude, het verloochend zijn wortels niet, maar het voegt ook nieuwe dingen toe. Dit symbolyseert voor mij hoe we politiek en bestuurlijk te werk moeten gaan: in stapjes vooruit, stap-voor-stap zaken verwezenlijken die we graag anders zouden zien. Maar hierbij moet wel steeds in het achterhoofd worden gehouden hoe het er vroeger aan toeging: gooi niet zomaar alle historische balast die je hebt nodeloos overboord. Vooruitgang met een achtentuitkijkspiegel noem ik dat. Niet alle verandering is per definitie een goede verdanering. Als verandering en vooruitgang een dogma wordt, ben je als liberaal verkeerd bezig. En zolang men zich hiervan bewust is kan je de toekomst vol goede moed tegemoet worden gezien... èn getreden!

Met liberale groet,

Ralf Willems
voorzitter JOVD Utrecht en omstreken

Komende activiteiten

Een avond over zorg “Marktwerking in de zorg”

10 juni, 20.00

De Kargadoor

Afsluitende barbecue

24 juni, 19.00

Locatie wordt nader bekend gemaakt

JOVD Hockeytoernooi in Groningen

27 april

Groningen

Afgelopen activiteiten

De redactie

Cursus debating, 19 februari 2008

Ons werden de nodige debatvaardigheden bijgebracht en waar deze al aanwezig waren, bijgeschaafd. Dit met het oog op de confrontatie met onze (semi-)liberale vrienden van de Jonge Democraten die de volgende week plaats zou gaan vinden. Wij zouden hun natuurlijk ieder alle spreekwoordelijke hoeken van de zaal moeten laten zien. De avond werd verzorgd door JOVD-dinosaurius en oud HB'er Laurens Heijnen.

In debat tegen de JD, 26 februari 2008

vs.

En zo brak de dag aan dat de zich liberaal noemende politieke jongerenorganisaties van Utrecht de verbale degens met elkaar kruisten. In een serie van debatten - zo waren er ronden van "Lagerhuis"-achtige stijl vijf tegen vijf, een één-op-één debat en ronden twee tegen twee parlementair debatteren - bleek dat wij de JD toch de loef afstaken op het terrein van debating. De jury bestaande uit bestuursleden van de Jonge Socialisten en het CDJA, besloot in ons voordeel waarmee wij natuurlijk zeer content waren. Maar uiteraard hadden we een klinkende overwinning al lang verwacht.

Borrel, 4 maart 2008

Het was weer de eerste dinsdag van de maand en dus tijd voor een drankje in Wilfreds "gezelligste huiskamer van Utrecht." Onder het genot van een biertje - of meerdere - werd er gezellig gekeuveld over politiek en uiteraard over vele andere zaken die van mindere mate in het landsbelang zijn.

Jaarlijkse Afdelingsvergaering (JAV), 18 maart 2008

Na de wissel eind oktober en de BAV in november was dit de eerste afdelingsvergadering van het jaar. De financiën over 2006 en 2007 werden eindelijk afgesloten, er werden nieuwe statuten aangenomen en Maaïke-Louise van Kester werd officieel benoemd tot secretaris van de afdeling. De vergadering was redelijk rap klaar en daarna werd vanouds nog even nageborrelt bij Wilfred.

Borrel, 1 april 2008

Het was geen grap, op 1 april werd er weer een biertje gedronken in De Stadsgenoot. Nog even werden we vereerd met een bezoek van Ingrid de Bondt, de fractieleidster van de VVD in de gemeenteraad. Zij kwam even kennismaken en een drankje meedoen (verderop in deze editie van Consciëntia een bijdrage van haar kant).

Voorjaarscongres JOVD, 12 & 13 april 2008

Het voorjaarscongres was zoals vanouds weer een waar feest. In Van der Valk in Den Haag Nootdorp werden er weer moties

ingediend en verdedigd, notities behandeld, vergadering, aandachtig geluisterd naar gastsprekers, stevig gedebatteerd maar zeker ook biertjes gedronken, sigaren gerookt, goed gegeten en gedronken en met een bubbelbad op de kamer zullen het vast mooie afterparty's geweest zijn. Ook werd de JOVD-debatingbokaal uitgereikt. Helaas werd vanwege communicatieve problemen de voorronde door onze afdeling gemist en was de afdeling dus niet vertegenwoordigd in het tournooi. Ook werd het nieuwe JOVD-logo gepresenteerd.

TBS, 22 april 2008

Na het bezoek van uw voorzitter in december aan de TBS-instelling "Henri van der Hoevenkliniek" in december, waarvan u allen in de laatste editie van de Consciëntia een verslag hebt kunnen lezen, leek het interessant een spreker van deze kliniek uit te nodigen om iets te vertellen over het precieze idee van TBS, de plaats ervan in ons strafrechtstelsel en hoe hier in de bovengenoemde kliniek concreet invulling aan wordt gegeven. Sprekers waren Okke Wisse, geestelijk verzorger en Fons Diepemaat, dramadocent, van de kliniek. Het was een boeiende avond en er werden vele vragen van de

aanwezige leden door beide sprekers beantwoord. Na afloop van de avond had een ieder een beter idee bij wat TBS nu werkelijk inhoudt.

Lustrumweekend, 2 t/m 4 mei 2008

Met de afdeling een weekendje weg, dat gebeurt eigenlijk alleen in lustrumjaren. Dit jaar was er door de lustrumcommissie, onder leiding van lid van verdienste Bas Steunenbergh een weekend gepland in het verre zuiden. Op vrijdag werd er afgereisd naar het

pittoreske belgische Luik, alwaar zich een groep verzamelde

van oud-gedienden, nieuwe leden, het afdelingsbestuur en de lustrumcommissie zelf.

We verbleven in een jeugdherberg en vanuit daar zijn

we zaterdag naar het zonnige Maastricht vertrokken voor een bezoek aan een gerenommeerde wijnboerderij, de Apostelhoeve, een pizzain de favoriete pizzaschuur van oud-voorzitter Mark Thiessen en een beroemde kroegentocht, de zogenaamde "brandslang." In de loop van de zondag vertrok een ieder weer naar Utrecht.

"Kale koppen, brede dassenborrel," 6 mei 2008

Op deze sterfdag van wijlen hoogleraar, columnist, publicist en kortstondig politicus Pim Fortuyn vond onze maandelijkse borrel van de maand mei plaats. Het thema viel een beetje in het water, maar met een lekker zonnetje op het terras van De Stadsgenoot en het bezoek van bestuurders van enkele andere afdelingen was het een gezellige en geslaagde avond te noemen.

Cursus "Politiek en Journalistiek," 20 mei 2008

Paul Vereijken, oud-hoofdredacteur van Driemater en cursusleider, gaf een cursus over wat hij noemt "Het haagse huwelijk tussen politiek en journalistiek. Tijdens zijn stage voor NRC-Handelsblad liep hij drie maanden lang liep hij gewapend met een notitieblok door de gangen van de Tweede Kamer en vanavond gaf hij hierop zijn visie. Het was pas de tweede keer dat de cursus gegeven werd en het was een heel leerzame en interessante avond!

Lustrumlezing "Ècht liberalisme," 27 mei 2008

Philip Ruijs, oud-bestuurslid van de afdeling en overtuigd anarchokapitalist, gaf in een lezing ter ere van ons zevende lustrum zijn visie op het liberalisme. Voor de gelegenheid had hij een synthese gemaakt van de artikelen die hij schreef voor Liberal Reveil (*het blad van de Teldersstichting, red.*) en lichtte deze tijdens een lezing van iets meer dan een uur uitvoerig toe. Philip liet zien wat het verschil is tussen samenleving en maatschappij en dat er aan het marktdenken zoals dat tegenwoordig de boventoon voert, nogal wat schort: marktwerking als middel om een bepaald economisch doel of ideaal te verwezenlijken, is feitelijk nog steeds een planeconomie en hiermee fundamenteel in strijd met het vrije-marktdenken. Aan het eind van zijn praatje deelde Philip nog even zijn visie op de ideale samenleving met ons.

Aangezien deze lezing in het kader van het lustrum plaatsvond, werd er - zoals dat vroeger pleegde te gaan - nageborrelt in Lokaal Negen, het vroegere Gasterij, waar vijf jaar geleden de afdelingsborrels en activiteiten plaatsvonden.

De toekomst van Utrecht

Ingrid de Bondt

Utrecht is dé studentenstad van Nederland. Utrecht is het centrale middelpunt van Nederland waar alle wegen en spoorwegen samenkomen. Maar Utrecht is ook een stad waar vele kinderen opgroeien en dagelijks duizenden mensen werken. Het is een hele uitdaging om alle functies goed samen te laten vallen binnen onze gemeente. Het College van Burgemeester en Wethouders laat hier steken vallen.

In de Gemeenteraad werkt de VVD er vanuit de oppositiebanken hard aan om Utrecht bereikbaar, gezellig én schoon te houden. Utrecht groeit door naar 350.000 inwoners. Dat is een groei van énéntwintig procent in de komende tien jaar. Dat betekent dat er met visie en lef aan Utrecht gebouwd moet worden. Voorzieningen (culturaanbod, horeca, scholen, studentenwoningen, etc.) mogen niet achter lopen op de bouw aan onze stad. En daar gaat het bij dit College mis.

Het College gooit geld over de balk en kijkt alleen naar het hier en nu. Zo subsidieert zij voor bijna vijftig miljoen per jaar het 'ontmoeten van mensen'. Dat is primair een verantwoordelijkheid van de inwoners van de stad zelf. Natuurlijk zijn er uitzonderingen. Er zijn mensen die zonder een steuntje in de rug vereenzamen. Maar in Utrecht wordt te snel gedacht: daar hebben we jeugdwerk, thuiszorg, maatschappelijk werk, buurthuizen, allerlei instanties, gelieerd aan de overheid voor. De gemiddelde Utrechter heeft in de ogen van de VVD geen steun van de overheid nodig om boodschappen te doen voor een zieke buurvrouw, een bbq te organiseren met de burens of een kostuum te naaien voor een kindervoorstelling.

Investeren in de toekomst van Utrecht is wel de primaire taak van de overheid. Zo zal de behoefte aan goed openbaar vervoer en fietsvoorzieningen enorm toenemen. Daar moet nu al op ingespeeld worden. Er moet geïnvesteerd worden in goed openbaar vervoer naar de Uithof en fietsenstallingen. Het College zegt wel dat deze voorzieningen belangrijk zijn, maar het blijft bij mooie woorden. "Zo lang het maar niets kost" .....lijkt het motto.

Auto's staan nu al dagelijks vast in onze stad, zeker aan de westkant van Utrecht. Met de ontwikkeling van het stationsgebied en de groeiende bevolking wordt dit alleen maar erger. De VVD vindt dat er in nieuwe weginfrastructuur moet worden geïnvesteerd. De Zuilense Ring moet worden

doorgetrokken naar de A27 en er moet een nieuwe invalsweg komen aan de westkant van de stad. Dit voorkomt niet alleen onnodig omrijden en files. Het vermindert daarmee ook de luchtverontreiniging. Vooral de mensen, die langs de Graadt van Roggenweg wonen, ervaren nu veel te veel overlast en wonen in een gebied waar alle normen voor luchtkwaliteit worden overschreden. Daar moet wat aan gedaan worden.

Het tij begint te keren. Na jarenlang aandringen van de VVD wordt er eindelijk studie gedaan naar een nieuwe invalsweg. Het zal een hele kluit worden om daar een meerderheid voor te krijgen in de Raad. Ik blijf ervoor gaan. Wonen en werken moet ook in de toekomst aantrekkelijk zijn in Utrecht.

Voor meer vragen over het werk van de VVD in de gemeenteraad kun je surfen naar www.vvvdutrecht.nl. Op onze site kun je je ook abonneren op onze digitale nieuwsbrief.

(Ingrid de Bondt is fractievoorzitter van de VVD Utrecht)

De toekomst van de democratie:

ideologie versus opportunisme

Annelien zur Lage

Een verandering in het Nederlandse politieke klimaat is duidelijk zichtbaar. De opkomst van de politieke beweging van Rita Verdonk, de (in mijn ogen belachelijke) polariserende film van Geert Wilders en het stijgende aantal zetels van Nee-schreeuwende politici aan de linkerkant laten zien dat het volk iets anders wil dan de ouderwetse Haagse politiek. Het maakt niet meer uit waar de politieke partij (of beweging) voor staat, zolang de leider maar daadkrachtig is. Nu vraag ik mij af: zal Nederland het slachtoffer worden van onbestuurbaarheid en chaos, nu de traditionele ideologieën steeds minder greep op de mensen lijken te krijgen?

De constatering dat er een zekere afstand is ontstaan tussen burger en politiek is herkenbaar. Er is een groeiende trouweloosheid van het electoraat, een trouweloosheid waar mensen als Geert Wilders, Jan Marijnissen en Rita Verdonk hun voordeel mee kunnen doen. Volgens een enquête van het NRC-Handelsblad stemde de helft van de Nederlandse kiezers anders dan de vorige keer. De verklaring voor het flexibele kiesgedrag was dat het electoraat geen behoefte meer heeft aan politiek-ideologische zekerheden. De kiezers hebben slechts belangstelling voor beperkte actuele vraagstukken zoals het asielzoekersbeleid en de criminaliteit. Bij het bepalen van de stem laten zij zich hoofdzakelijk leiden door de mediamieke uitstraling van de lijsttrekker. Met de politieke partij zelf voelen zij nog vage affiniteit.

Deze indruk wordt bevestigd door ledenaantallen van politieke partijen. Deze zijn in Nederland in vergelijking tot de rest van Europa opvallend laag. Meer in het algemeen is de functie van de politieke partijen veranderd. Doordat de ideologische uitgangspunten veranderen slagen zij er nauwelijks nog in om hun kiezers helder inzicht in het politieke bedrijf te bieden. Bovendien zijn de partijen minder dan vroeger op de hoogte van de standpunten van hun achterban, doordat deze van samenstelling verandert. Hierdoor dreigt het gevaar

van onvolkomen representatie: de kans dat de meerderheid van de partijen in het parlement niet langer een meerderheid van de bevolking vertegenwoordigt neemt toe.

Daar staat tegenover dat de belangstelling van de burger in de politiek niet is afgenomen. Voor zover er sprake is van onvrede, manifesteert die zich beslist niet in apathie of onverschilligheid. Deze uit zich niet in het toetreden in politieke partijen, maar in de opkomst van vrijwillige, ideële organisaties. De ontevreden kiezer organiseert zich kennelijk liever in vrijwillige, ideële organisaties zoals Greenpeace en Natuurmonumenten, dan door toe te treden tot een politieke partij. De mensen zijn op deze manier op een andere manier politiek actief. Door de vasthoudendheid van deze sociale bewegingen blijkt het dus mogelijk een steeds groter deel van de bevolking politiek te mobiliseren, als men tenminste het doel de moeite waard vindt.

Wart er dan zo'n andere tijdgeest? Een tijdgeest waarin de democratie veel directer is? Waar belangengroepen strijden voor hun idealen zonder politieke kleur te bekennen? Is het tijd voor de opportunistische keuze? En zoja, bestaat dan de kans dat partijen als Trots op Nederland inderdaad ons land gaan regeren, aan de hand van hun website, waar het volk pleit voor gratis aambeienzalf en de doodstraf? Zoals Lincoln zei: het regeren van het volk, door het volk en voor het volk. Dit is naar mijn idee gevaarlijk, laat ons alsjeblieft goede vertegenwoordigers kiezen! Ideologieën spelen geen rol meer en ook de VVD zie je minder liberaal worden in de tijdgeest van het snel scoren op populaire vraagstukken. De wijziging van de beginselverklaring en de zeer vergaande standpunten die de VVD inneemt over het opslaan van persoonsgegevens voor de veiligheid zijn hier voorbeelden van. Zonde, want juist de ideologie van het liberalisme is het middel om je beleid te legitimeren en uit te dragen. Laten we hopen dat de ideologie het wint van het opportunisme... Voorwaardelijk voor de stabiliteit van onze democratie.

Het liberaal mensbeeld

Ralf S Willems

Veel van hoe wij ons gedragen of hoe wij reageren op bepaalde situaties wordt bepaald door of hangt samen met een bepaald mensbeeld dat wij hebben: hoe zit een mens in elkaar en hoe functioneert hij? Wat zijn zijn diepste drijfveren? Vanzelfsprekend zijn hier verschillende visies op. Socialisten hebben vaak een wat optimistische kijk op de aard van de mens. Het hele stelsel van sociale voorzieningen, uitkeringen, subsidies en wat dies meer zij staat of valt met de afwezigheid van misbruik hiervan. Socialisten schijnen dan ook de opvatting te steunen dat de mens van nature goed is en geneigd tot samenwerken. Deze egalitaire, wat naïeve visie slaat voor een groot deel de plank dan ook volkomen mis. Er hoeft maar één iemand te zijn die op het idee komt om de boel te saboteren, om zichzelf boven andere te bevoordelen om anderen te doen bewegen hetzelfde te doen. Het resultaat: chaos.

Het andere uiterste dan? De mens is van nature zuiver egoïstisch en doet alles voor eigen gewin, de visie van de vroegmoderne denker Thomas Hobbes die stelde “*homo homini lupus*,” de (ene) mens is de (andere) mens gelijk een wolf. Hier valt wel het een en ander voor te zeggen, want uit de praktijk kennen we voldoende voorbeelden van mensen die anderen benadelen voor hun eigen gewin, die zichzelf verrijken ten koste van anderen of anderen moedwillig pijnigen of van het leven beroven. De mens is, zogezegd, van nature geneigd tot het kwade en dit is de visie van veel conservatieven en met name christelijk denkers - het idee van de erfzonde.

De slechte, zondige mens

Mensen zouden zich alleen gedragen in deze visie, omdat er restricties zijn, omdat hen een straf boven het hoofd hangt. Met een dergelijke visie is er van moraal eigenlijk al niet meer te spreken: wanneer men handelt zoals men handelt omdat er anders straf volgt, heeft niets te maken met eigen ethische inzichten: goed gedrag wordt alleen bereikt door dreiging met straf. Je goed gedragen, je altruïstisch opstellen tegenover je medemens is bezien vanuit dit perspectief puur egoïstisch: het voorkomt je eigen straf. Precies dit probleem vormt de kern van kritiek van bijvoorbeeld de goddelijke bevelstheorie van de moraal en tevens is het voor voorstanders van een dergelijke ethiek dé reden om hieraan vast te houden: want, zo menen deze, “zonder God is alles geoorloofd.” (interessant genoeg is dit tevens één van de theorieën van het ontstaan van godsdienst, zoals we later zullen zien). Als we God hier vervangen door de staat, dan volgt hieruit de visie dat een stelsel van wetten en geboden is noodzakelijk om de mens als het ware in het gareel te houden, want zouden deze restricties er niet zijn en de mens overgeleverd aan zijn natuurlijke driften, dan zou dit uitmonden in, om met Hobbes te spreken, een oorlog van allen tegen allen. Het resultaat hiervan is, wederom: chaos en wetteloosheid.

Ook deze visie heeft dus zijn problemen, hoewel je misschien

nog zou kunnen argumenteren dat het in dat geval beter zou zijn om in wetten en de inrichting van de samenleving uit te gaan van de tweede, aangezien het hanteren van deze visie wellicht minder grote nadelen met zich mee zou brengen (hiermee bevinden we ons op het terrein van rationele beslistheorie en de geïnteresseerde zou er Pascal op na moeten slaan). Toch wil ik argumenteren dat er een derde visie is, goed verenigbaar met het liberale gedachtegoed, wetenschappelijk onderbouwd en niet dogmatisch.

Van Adam Smith en zijn *An inquiry into the nature and the causes of the wealth of nations* weten we dat het heel goed mogelijk is dat mensen wiens ultieme drijfveer egoïstisch is, toch samenwerken en dat hieruit een vruchtbare samenleving kan ontspruiten. Immers, de bakker bakt geen brood om de samenleving een dienst te bewijzen, maar om zelf zijn “brood” te verdienen, dat hij hiermee de samenleving een dienst bewijst, is niet zijn motivatie, het is een consequentie. Dit principe van Smiths “invisible” hand, valt op veel meer terreinen toe te passen.

Samenwerking loont

Samenwerking, of het nu bedoeld is of onbedoeld, loont dus. Maar wat valt er te zeggen voor mensen die ouderen helpen oversteken, om maar een heel oubollig voorbeeld te geven. Mensen lijken van nature geneigd tot samenwerken, net zo als zij van nature geneigd zijn tot het tegendeel: altruïstische en egoïstische tendensen wisselen elkaar af.

Over hoewel samenwerking of een samenleving tot stand komt, bestaan verschillende theorieën, de bekendste komen voort uit de ideeën van de contracttraditie. Deze traditie gaat er vanuit dat er ooit een contract gesloten is tussen mensen om samen te werken. De Zwitserse denker Jean-Jacques Rousseau verwoordt deze opvatting het meest beeldend. Hij schetst een vroegere situatie waarin de mens op zichzelf leefde, in bomen - waarom bomen? geen idee - en op gegeven moment kwamen ze allen naar beneden en bedachten dat samenwerken veel gunstiger was en sloten met zijn alleen een contract af. Voila! De samenleving was geboren. Rousseau slaat hier de plank volledig mis. De mens leefde vroeger inderdaad in bomen, heel vroeger... Maar samenwerken heeft de mens altijd al gedaan. De mens is geëvolueerd uit sociale apen en de reden dat die sociaal waren - sociaal heeft hier geen ethische connotatie, maar contrasteert hier met solitair - is omdat het ontwikkelen van tendensen tot samenleven en samenwerken de soorten evolutionair voordeel opleverde. De vroege mens leefde in groepen variërend van twintig tot om en nabij de honderd mensen. Deze groepen leefden als nomadische jagers-verzamelaars. Samenwerking is in zo'n groep hard nodig. De Griekse wijsgeer Aristoteles begreep de zaken vele eeuwen eerder dan ook veel beter dan Rousseau dat deed en omschreef het treffend toen hij de mens neerzette als ζῷον πολιτικόν, een gemeenschapsdier.

Uiteraard werd er in dergelijke groepen ook vals gespeeld en hier moest iets tegen worden ondernomen. In groepen die dusdanig klein zijn dat men iedereen in die groep van gezicht kent, is het vaak niet moeilijk om voldoende sociale druk uit te oefenen om te zorgen dat men in het gareel blijft. Worden de groepen echter groter, dan is het noodzakelijk om andere middelen te gaan gebruiken. Allereerst natuurlijk wetten en regels en soms een vorm van politiemacht om te zorgen voor de naleving hiervan. Dit is echter een behoorlijk intensief instrument. Een populaire theorie is dan ook dat hier de godsdienst om de hoek komt kijken. Want met een godheid die alles ziet, alles weet en je na je dood eeuwig zal straffen, zul je wel drie keer nadenken voor je een misstap begaat, want je riskeert eeuwige hel en verdoemenis!

Evolutionaire ethiek

De evolutie van ethiek heeft zich in de afgelopen jaren tot een populair vakgebied ontwikkeld. Door speltheoretici en evolutionair biologen worden theorieën gepostuleerd over het ontstaan en de evolutie van de menselijke moraal. Uit dergelijk onderzoek blijkt duidelijk dat sociale dieren en dus ook de mens, beschikken over zowel altruïstische, als egoïstische tendensen. Juist in de regulering en verschillende toepassing hiervan schuilt de moraal. Vals spelen, niet samenwerken, mag dan soms op korte termijn winst opleveren, op de langere termijn is dat vaak niet zo. De mens staat er niet alleen voor: hij bevindt zich in een web van sociale contacten en interacties. En mensen die bekend staan als profiteurs, zullen door anderen gewantrouwd of gemedend worden.

Interessant genoeg is de neiging tot samenwerking ook wat uit speltheoretische modellen volgt. Een bekend voorbeeld hiervan is het “prisoners’ dilemma:” twee boeven worden gevangen en vastgezet, maar de autoriteiten hebben te weinig bewijs om beide vast te zetten, dus worden ze afzonderlijk van elkaar aan een kruisverhoor onderworpen waarbij hen wordt verteld dat bekennen leidt tot strafvermindering. Iedere gevangene heeft nu twee opties - bekennen of zwijgen - en hij zal niet weten welke keuze de ander gemaakt heeft, tot hij zelf gekozen heeft. In het totaal zijn er vier mogelijkheden:

jij / hij	zwijgen	bekennen
zwijgen	beide vrijuit	hij vrij uit, jij vast
bekennen	jij vrij uit, hij vast	beide vermindering

Gaan we hier getalswaarden aan toekennen, dan kunnen we ermee gaan rekenen. We kennen vrijuit de waarde 0 toe, vermindering de waarde 5 en straf de waarde 10. Wil je je eigen waarde minimaliseren, dan is het rationeel om voor bekennen te kiezen, immers, als hij zwijgt, ben je vrij en als hij ook bekent (wat hij zal doen als hij rationeel is), dan heb je een verminderde straf. Het risico dat je er het slechts vanaf komt, is zo vermeden.

In dit scenario is het dus lonend “vals te spelen,” de ander te bedriegen, maar dit is inherent aan het feit dat dit een geïsoleerd geval betreft. De mens bevindt zich, zoals gezegd, in een web van sociale interacties, interacties die gemodelleerd kunnen worden aan de hand van *herhaaldelijke* prisoners’ dilemma’s. Nu treedt er een opvallend verschijnsel op, namelijk dat je “prisoner’s dilemma’s gaat spelen” met mensen die je kent, met wie je eerder interacties hebt gehad - uit de psychologie en de eigen ervaring weten we ook dat we eerder geneigd samen te werken met mensen die we kennen, of die we liefhebben, dan vreemden - En wat blijkt interessant genoeg uit de berekeningen aan de computermodellen? Juist, het loont om samen te werken. Uiteraard zul je in veel van je sociale interacties niet uitvoerig nadenken en alle voors en tegens afwegen, hiertoe zijn we evolutionair uitgerust met bepaalde tendensen, sociale reflexen zo je wilt, die de interactie vergemakkelijken en je een hoop nadenken besparen - deze zouden wel eens opvallende gelijkenissen kunnen vertonen met David Humes “moral sentiments.”

Reciprociteit

Een ander model dat interessante resultaten oplevert, is gebaseerd op het idee van Evolutionair Stabiele Strategieën, of ESS. Dit idee gaat ervan uit dat bepaalde tendensen in het gedrag van dieren (en dus ook mensen), bepaalde strategieën, waarschijnlijker zijn om op grond van evolutionaire processen voort te bestaan, ook al komen er individuen van buitenaf of mutanten met andere strategieën, de stabiele strategie weet

zich te handhaven.

Omwille van de uitleg voldoet het bespreken van een simpel model hier. Stel er is een populatie dieren, laten we er chimps van maken. In de sociale interactie kan deze chimp aanvankelijk kiezen tussen twee strategieën: samenwerken of vals spelen. Het behoeft nauwelijks nadere uitleg dat de valsspelers hier zullen winnen, degene die niet samenwerken. Immers, zij plukken de voordelen van de samenwerkers, zonder er zelf energie in te steken. Ter concretisering: neem vlooiën, een activiteit die door veel primaten ontplooid wordt. Vlooiën dient ertoe beestjes, parasieten uit de vacht te verwijderen. Dit kunnen zij vaak niet zelf doen en de valsspelers zullen ervan profiteren dat zij gevlooid worden, zonder deze dienst terug te bewijzen, dit lijkt wat op Hobbes’ idee. De samenwerkers, domme onvoorwaardelijke altruïsten die ze zijn, stoppen tijd en energie in het vlooiën van anderen, terwijl ze zelf niet op vooruitgaan. Naast het verspillen van energie - die ook gebruikt had kunnen worden voor voedsel zoeken of voortplanten - hebben zij veel meer last van parasieten en zullen minder kans hebben te overleven, ergo hun strategie is niet evolutionair stabiel en met het verstrijken van een aantal generaties zullen ze ook (nagenoeg) uitsterven.

De valsspelers zelf, hebben het ook niet makkelijk. Nu de onvoorwaardelijke samenwerkers uitgestorven zijn, is er niemand die hen van hun parasieten bevrijdt: ook zij zullen uitsterven. Maar wat gebeurt er nu? Een mutant komt in het spel, we zullen deze mutant een “voorwaardelijke samenwerker” noemen. Zijn strategie is als volgt: in principe samenwerken, tenzij iemand in het verleden heeft bewezen onbetrouwbaar te zijn. Deze strategie is wèl stabiel, aangezien samenwerkers, voorwaardelijk of onvoorwaardelijk, de vruchten plukken van samenwerking, terwijl zij die niet samenwerken, de valsspelers, na een aanvankelijk succesje, keihard de rekening gepresenteerd krijgen voor hun asociale gedrag. Dit gedrag is gebaseerd op het principe van reciprociteit, “You cratch my back, I’ll scratch yours” en het blijkt dat sociaal gedrag zich grotendeels rond dit principe afspeelt.

Synthese

Uiteraard is er meer dan deze relatief eenvoudige modellen, maar toch geven deze een aardig beeld van hoe sociaal gedrag in zijn werk gaat. Onbewust is men op zoek naar een balans tussen samenwerken en waar mogelijk wat voordeel te doen, ook al is dit ten koste van anderen. Wel moet dergelijk “bedrog” zodanig zijn, dat het niet te grote proporties aanneemt, of dat men er niet achter komt. Dit kennen we ook uit eigen ervaring, als kind stiekem een koekje uit de trommel pakken bijvoorbeeld. Wat leren we hiervan voor ons mensbeeld? Immer uit gaan van de slechtheid van mensen is veel te pessimistisch en doet de mens te kort. Immer uitgaan van de goedheid van mensen is naïef op het absurde af. De mens is een wezen met zowel altruïstische als egoïstische tendensen, beide zitten in ons. Kortom: vertrouw niet blindelings op de goedheid van je medemens, maar wantrouw hem ook niet principieel. Wetten, regels en sociale controle zijn nodig om de negatieve aspecten van menselijk gedrag te onderdrukken, we hebben moraal en wetten nodig omdat we in feite gebrekkige altruïsten zijn. Maar ook zonder van bovenaf opgelegde druk ontplooiën mensen altruïstische initiatieven. Het zit *in* ons, daar is geen god voor nodig, Dostoevski, Voltaire (“Si Dieu n’existait pas, il faudrait l’inventer”) en Nietzsche ten spijt. Religie mag dan een handige en efficiënte wijze van handhaving zijn, liberalen gaan uit van de individuele mens en deze mens kan zich binnen zijn sociale context met zijn biologische bagage prima handhaven.

Niet lichtvoetig met privacy!

Mark Thiessen

Op 20 mei wordt er in de Tweede Kamer gestemd over de Wet Bewaarplicht Telecommunicatiegegevens. Deze wet moet zorgen voor de implementatie van de Europese Richtlijn Dataretentie, waarin is vastgesteld dat EU-landen de communicatiegegevens van hun burgers (e-mail, telefoon, internet, sms etc.) gedurende minimaal zes maanden of maximaal twee jaar moeten bewaren. Deze richtlijn is bedoeld als wapen in de strijd tegen het terrorisme en zou het de opsporingsdiensten makkelijker maken terroristische dreiging eerder in het vizier te krijgen en bovendien een groter inzicht te verschaffen in terroristische netwerken. Natuurlijk kunnen de gegevens ook voor andere opsporingsdoelinden gebruikt worden. Deze vorm van door Europa gelegitimeerde en door de overheid binnenkort bekrachtigde datamining krijgen wij nu ook in Nederland.

Dit is een zeer duidelijk voorbeeld van een privacyschendende maatregel die de veiligheid ten goede moet komen. Het recht op privacy is een zeer belangrijke waarborg van de democratie. Het beschermt de burger tegen de willekeur van de overheid. Wanneer de privacy op een dergelijke manier wordt geschonden, zoals bij de WBT het geval is, dient er een substantieel gevaar te zijn dat opgelost kan worden met de betreffende maatregel. Alleen in dat geval is de overheid gerechtigd de privacy van de burger in zulke mate te schenden.

Is er sprake van een substantieel gevaar? WBT maakt het bestrijden en opsporen van terroristen zogenaamd makkelijker. Maar is het terrorisme zo'n grote bedreiging voor de Nederlandse veiligheid en rechtsorde, dat het een substantieel of zelfs existentieel gevaar genoemd kan worden? Nee. Het gevaar van het terrorisme schuilt in het gebruiken van dreiging of geweld om maatschappelijke verandering of politieke doelen te verwezenlijken. In het specifieke geval van het Islamitisch terrorisme gaat het om het ontwortelen van de liberale Westerse democratische rechtstaat, met waarden als vrijheid, gelijkheid, scheiding van kerk en staat en rechten als vrijheid van meningsuiting en het recht op privacy. Wanneer door terroristische dreiging aan het recht op privacy gemorrelt wordt, is dit dus een direct toegeven aan de doelen van het terrorisme. Ditzelfde terugtrekken van Westerse verworvenheden door externe dreiging zien we tegenwoordig overigens ook bij de vrijheid van meningsuiting, maar dat is een andere zaak. Wanneer het terrorisme wordt bestreden met de middelen die onze liberale rechtstaat ons ter beschikking heeft gesteld, zal het niet in staat zijn onze stabiele orde te doen schudden. Terrorismen overwin je met keihard optreden, binnen de grondwettelijke kaders, het vasthouden aan je eigen waarden en een rechte rug houden.

Er is dus geen sprake van een substantieel gevaar, en derhalve mag men stellen dat de WBT buitenproportioneel is. Het is ongehoord de privacy van de burger zo grof te schenden zonder dat daar iets tegenover staat. Er zijn nog

meer bezwaren tegen de ERD en WBT. Het is nooit bewezen dat dit soort datamining meer voordelen dan nadelen kent. Over het nut valt te twifelen. Geen enkel onderzoek heeft de noodzaak of effectiviteit van een dergelijke maatregel kunnen bewijzen. Daarnaast lijken de wet en de richtlijn in strijd te zijn met enkele internationale verdragen en constituties. Zo staat in artikel 17 van het VN Verdrag van Burgerlijke en Politieke Rechten dat *niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam*. Ook zijn de ERD en WBT strijdig met artikel 8 van het EVRM. In de Nederlandse grondwet lijkt overigens wel enige ruimte te bestaan.

De WBT brengt torenhoge kosten met zich mee. Degenen die hiervoor gaan opdraaien zijn de providers, die van de overheid de gegevens moeten gaan bewaren. Zij betalen voor onze door de overheid opgelegde schijnveiligheid. Kijk dus niet raar op als je kosten voor telecommunicatie en internet binnenkort omhoog gaan. Van de gegevens die moeten worden opgeslagen door internetproviders is vijftien procent spam. Dit wordt dus voor veel geld volkomen nutteloos bewaard, en zorgt er ook nog eens voor dat het zoeken naar nuttige informatie door de opsporingsdiensten extreem moeilijk wordt. Zoeken naar een speld in een hooiberg, noemen ze dat.

Ik ben dus tegen de WBT en opslag van verkeersgegevens door de overheid (of andere organisaties) op welke wijze dan ook. Er zijn nog twee zaken waarvan ik erg geschrokken ben. Ten eerste, het feit dat het kabinet drie keer boven de minimumtermijn van zes maanden opslag wil gaan zitten: achttien maanden dus. Dit wordt bovendien gesteund door de liberale VVD, die zelfs tot twee jaar wil gaan. Willen wij dat dit in Nederland daadwerkelijk gebeurt? Ten tweede, dat de discussie over de strijd tussen veiligheid en privacy vrijwel niet speelt in ons land, en de media aan de WBT bijna geen aandacht heeft besteedt? Maakt het ons niets uit wat er met onze privacy gebeurt?

Ik hoop dat we in Nederland gaan beseffen dat privacy een groot goed is. Een door de eeuwen heen verworven recht, dat de burger beschermt tegen vele nare dingen, zoals overheidswillekeur of -misbruik. Dit mogen we nooit en te nimmer lichtvoetig inruilen voor opgelegde schijnveiligheid. En dat laatste mogen jullie opslaan.

Duurzaamheid en dierwelzijn

Peter Jongma

En ieder heeft tegenwoordig een mening over 'duurzaamheid'. Even naast het wel heel erg deterministische karakter van de term – dat feitelijk een soort van 'eindstaat' impliceert, zijn er nog een aantal andere kanttekeningen te plaatsen bij het concept¹, evenals bij deels overlappende concepten zoals dierenwelzijn. In dit artikel worden een aantal van deze kanttekeningen geschetst.

Een eerste kanttekening die geplaatst kan worden zijn de clubs die een vinger in de pap hebben bij de duurzaamheidsdiscussie. Belangenorganisaties zoals milieudefensie, Greenpeace, de dieren-bescherming en gelijksoortige clubs die opkomen voor 'de natuur', 'het milieu' of 'dieren'. Met het 'opkomen voor deze of gene' is op zichzelf in beginsel niet zoveel mis, met de manier waarop en de rationale waarom² wel³. Om de focus te leggen op hetgeen mis is met de manier waarop;

Belangenorganisaties proberen belangen te behartigen middels publieke opinie en staatsregulering. Deze beide vormen van 'regulering' worden actief nagestreefd, waarbij in een aantal gevallen ook in strafrechtelijke sfeer gehandeld wordt⁴. **Vooropgesteld dat ook liberalen zoals John Stuart Mill het beginsel van legislatieve interventie ten behoeve van dierenwelzijn aanvaarden**⁵, blijft de vraag staan hoe ver dit beginsel zou moeten strekken wat het beperken van de individuele vrijheid betreft. En, om volledig te zijn: wie deze beperkingen gaat betalen. Opvallend is namelijk dat de Nederlandse consument hiertoe niet bereid is⁶. Wanneer men het theoretische onderscheid maakt tussen 'burgers' en 'consumenten'⁷ valt te verklaren dat burgers duurzaam/ diervriendelijk geproduceerd voedsel⁸ willen (wat dat in de praktijk ook moge betekenen), maar consumenten in de winkel deze 'wil' weten te abjectiveren en voor de grootste homp vlees tegen de laagste kosten gaan. Nu rijst hier de vraag: ligt hier een taak voor de maatschappij, of zelfs voor de overheid.

Om Mill terughoudend te volgen: de taak van de publieke opinie om individuen te sturen kan aanwezig zijn mits juist gehanteerd. Dat wil zeggen, mits individuen niet op een onheuse manier bejegend worden door de massa. Dierenactivisme in de vorm van bedreiging en terrorisme is dus een volkomen abjecte manier van handelen. Hetzelfde geldt voor milieuvrijheid. Zoals te verwachten is de sociaal/christelijk democratische overheid van dit moment groot voorstander van een breed scala aan regels, heffingen en (al dan niet verkapte) belastingen. Alles om het individu ondergeschikt aan de staat te maken. *Mensen moeten kunnen kiezen om niet te hoeven te kiezen*.⁹ En wat is er een mooiere aanleiding voor dan de bescherming van de hardwerkende Nederlander. Met name wanneer het de bescherming van diens morele belangen betreft. Milieu en dieren vormen namelijk een uitstekende rationale voor overheidsbeleid. Sterker nog: in de Brundlandt¹⁰ definitie van 'sustainability'¹¹ zit een stukje erfzonde verwerkt: "...without compromising the ability of future generations to meet their

own needs." Niemand kan anno 2008 per slot van rekening wilens en wetens stellen dat het 'zijn tijd nog wel zal duren' en de 'toekomstige generaties' aan hun lot overlaten. Dat zou wel erg immoreel zijn...

Maar wat betekenen 'duurzaamheid' en 'dierenwelzijn' in de praktijk (naast een overschot aan regels en kosten)? Om het voorbeeld van voedsel er bij te halen: Door een stijging van de welvaart veranderen consumptiepatronen – mensen gaan meer vlees eten. Ook groeit de wereldbevolking, en neemt het aantal vervoersbewegingen toe. Puur vanuit energetisch perspectief bezien betekent duurzame voedselvoorziening voor een goed deel dat er minder vlees gegeten zou moeten worden.¹² Vlees kost namelijk meer energie om te produceren en levert meer CO₂-uitstoot op.¹³ Volgens het orakel Diederik Samson vormt een vleesetende Prius-rijder een grotere belasting voor het milieu dan een vegetarische Hummer-rijder. Nota bene op het GroenLinks forum worden vraagtekens bij de juistheid van deze stelling gezet. De vraag is of de discussie zich binnenkort uitbreidt van 'slurptaks' naar 'vleestaks'.

De gevolgde redeneertrend gevaarlijk dicht in de buurt van het nutsdenken, alwaar het utilisme zo vermaard om is, zelfs zonder een abstract 'milieunut' door te rekenen en waarbij 'de staat' boven het individu geplaatst wordt. De uitdaging voor het liberalisme is dan ook om te voorkomen dat concepten als 'milieu', 'duurzaamheid' en 'dierenwelzijn' gebruikt worden om de individuele vrijheid te veel in te perken. Om alle verantwoordelijkheid naar de staat te trekken.¹⁴ Of zelfs om een 'nieuwe' *morele elite* te creëren; een soort van 'groene priesterklasse'.²

¹ Zie ook www.wissenburg.com en M.L.J. Wissenburg (1998) Green Liberalism.

² F.W. Nietzsche (1989) *Der Antichrist*; B. Crouchs (1995) In de naam van de vrouw, de homo en de allochtoon.

³ Nog even los van de these dat de groene, linkse progressief verder in de evolutie staande vorm van de christen volgens Nietzsche lijkt te zijn.

⁴ Waarbij de vraag nauwelijks nog rijst in hoeverre dit handelen gerechtvaardigd is...

⁵ J.S. Mill (1859) *On Liberty*, www.wikipedia.org.

⁶ Zie ondermeer B. Wansink (2007) *Marketing Nutrition*, en de diverse publicaties over dit onderwerp op www.Innovatienetwerk.nl.

⁷ H. Dagevos & L. Sterrenberg (2003) *Burgers en consumenten*.

⁸ Om een productsoort als voorbeeld te nemen.

⁹ Wouter Bos, in verkiezingstijd nota bene...

¹⁰ 1987

¹¹ Let op: 'sustainability' is een concept dat een stuk dynamischer van aard is dan 'duurzaamheid'.

¹² Hierbij dient opgemerkt te worden dat een, volgens de huidige definities 'biologische' vleesvoorziening heeft een te beperkte capaciteit. Bij gelijkblijvende vraag zou alleen al de productie van varkensvlees het merendeel van Nederlands areaal vergen.

¹³ Discussies over het al dan niet opwarmen van de aarde en de oorzaken en gevolgen hiervan een achterwege gelaten, evenals de vraag of en in hoeverre een toenemende energieconsumptie een probleem is gezien de resterende energieopwekkingscapaciteit.

¹⁴ Zie J.S. Mill (1959) *On Liberty*, laatste hoofdstuk.

De Algemeen Secretaris:

een interview

Maaike-Louise van Kester

Geen enkel bestuur van de JOVD kan functioneren zonder secretaris. Taken als de ledenadministratie, notuleren bij bestuursvergaderingen en het versturen van nieuwsbrieven zijn onmisbaar. Dit geldt niet alleen voor de afdelingen, maar ook voor het Hoofdbestuur. Dit bestuursjaar wordt de functie van Algemeen Secretaris vervuld door

Jeffrey Lemm, een markant figuur binnen het Hoofdbestuur en een veel geziene gast bij verscheidene activiteiten binnen onze afdeling. Al snel rees bij de redactie van de Consciëntia dan ook de vraag hoe deze enthousiaste Algemeen Secretaris zijn functie, na een half jaar onderweg te zijn met het Hoofdbestuur, eigenlijk écht vindt en waar hij zich buiten de JOVD zoal mee bezighoudt. Een interessant en gezellig interview door uw afdelingssecretaris met hem volgde dan ook spoedig.

Voor de minder bekenden, stel je even voor?

‘Ik heet Jeffrey Lemm en ben in 1987 geboren te Breda. Ik studeer bestuurskunde aan de Universiteit van Tilburg, al ligt dat sinds mijn functie als Algemeen Secretaris van de JOVD een beetje stil. We zijn als Hoofdbestuur op het moment alweer op de helft van het bestuursjaar en ik doe het met heel erg veel plezier.’

Wat zijn nu de leuke en de minder leuke kanten van het Algemeen Secretarisschap?

‘De leuke kanten zijn vooral het contact met de leden en de afdelingen. Je bent toch het landelijke aanspreekpunt voor hen. Daarnaast heb je als Algemeen Secretaris een hele leuke positie als spin in het web dat JOVD heet. Je bent op de hoogte van wat er speelt en staat te gebeuren, en geeft de juiste informatie door aan de betreffende leden, afdelingen en commissies.

Een van de minder leuke kanten is het uitdraaien en verzenden van de ledenlijsten. Dit is namelijk vrij geestdodend werk. Het notuleren heeft twee kanten. Enerzijds vind ik het minder leuk dat je niet altijd optimaal kunt deelnemen aan de vergadering, omdat je alles toch tegelijkertijd correct dient te noteren. Anderzijds is het wel weer leuk dat je op dat moment bezig bent met iets dat in historisch perspectief erg belangrijk is. Tot slot functioneer je als secretaris wat meer op de achtergrond waardoor het niet altijd duidelijk is voor iedereen wat je eigenlijk doet.’

Heb je aspiraties om ooit landelijk voorzitter te worden?

Hij lacht. ‘Nee, ik heb geen aspiraties om dit te worden.’

Kunnen we wel een voortzetting van je functie als Algemeen Secretaris verwachten?

‘Ik heb toegezegd voor één jaar en ik bekleed een vrij zware taak. In verband met mijn studie ambieer ik het niet om nog een jaar langer door te gaan. Mochten er zich echter omstandigheden voordoen waardoor het gewenst zou zijn, dan zou ik erover nadenken.’

Zou je ooit de landelijke politiek in willen?

‘Dit is een veelgestelde vraag aan leden uit het Hoofdbestuur. Ik wil later zeker iets in de politiek gaan doen, maar dan wel in de vorm van een functie die ik erbij kan doen. Je moet dus eerder denken aan een functie binnen de gemeenteraad. Mijn droom is echter wel om, als rasechte Bredenaar, ooit burgemeester van Breda te worden.

Maar als antwoord op je vraag, de Tweede Kamer is wel leuk en interessant, maar het is heel moeilijk om er nu iets over te zeggen, we zien wel hoe het loopt. Wellicht bevalt de overheid of het bedrijfsleven me zo goed dat ik daar gewoon blijf hangen.’

Wat zou jij veranderen in ons land als je minister-president van Nederland zou zijn?

‘De term wordt ook door Rita Verdonk gebruikt, maar zonder dat ik me tot haar kamp wil rekenen, zou ik graag zien dat we in Nederland ambitieuzer en trotser op ons eigen land zijn. De trots op onze achtergrond en cultuur zou moeten toenemen, helemaal in deze tijd van globalisering en de dominante islam.

Het is dan goed om toch wat culturele houvast te hebben. Als ik trouwens mag kiezen, zou ik liever minister van Binnenlandse Zaken willen zijn. Deze portefeuille lijkt mij erg interessant en je verdient dan bijna net zoveel als de minister-president, maar je hebt wel minder gedonder. Daarbij heeft Hans Wiegel deze functie ook ooit bekleedt en het is natuurlijk leuk om hem als voorganger te hebben.’

Heb je, naast je functie binnen de JOVD, nog hobby's?

‘Momenteel ben ik vooral bezig met de JOVD. Dat klinkt misschien wat saai, maar mijn werk is echt mijn hobby. Verdere hobby's zijn reizen, vooral binnen Europa en ik hoop dit jaar ook naar Amerika te gaan, films, lezen, fotografie en een lekker biertje met vrienden drinken. Tot slot is geschiedenis ook een hobby van me. Ik hou ervan om te lezen over geschiedenis en daarnaast houd ik me bezig met genealogie. Momenteel ben ik bezig met de oprichting van een familiestichting die zich ondermeer moet bezighouden met het beheer van het familiearchief.’

Om even op dat biertje drinken terug te komen; binnen onze afdeling heb ik weleens de bijnaam Lemmlamm

gehoord, kun je mij daar eens meer over vertellen?

‘Het is eigenlijk ontstaan doordat het Hoofdbestuur dit jaar tweemaal de namen Martijn en Mark kende en voor de duidelijkheid leden ons bij onze achternamen gingen noemen.’ Hij moet even lachen. ‘Mijn achternaam, Lemm, leent zich kennelijk erg goed voor mooie bijnamen. Al snel werd mijn tweewekelijkse nieuwsbrief de LemmSpamm genoemd en werd me op een borrel gevraagd of Lemm ook weleens Lamm is. Misschien dat ik ze een keer op een rijtje moet zetten.’

En, vooral namens onze voorzitter, wat was dan die befaamde Lemmdance?

Wederom verschijnt er een lach op het gezicht van Lemm. ‘Dat zit als volgt. Ik had PG-weekend van de projectgroep voor het afgelopen Najaarscongres, maar de dag van tevoren was ik op het hockeytoernooi van Groningen. Het werd sowieso gezellig laat en oud-Landelijk Penningmeester Roy Warffemius, bij wie ik logeerde, deed uiteraard zijn best om mij van slapen af te houden. Hij wist natuurlijk ook van mij agenda de volgende dag. Zodoende ging ik, zonder te hebben geslapen, door naar het PG-weekend waar we natuurlijk ook op stap gingen. Ik was echter zo moe en brak dat ik daar ’s avonds slechts een beetje futloos in een hoekje stond met een biertje in mijn hand. Dit vonden een aantal mensen erg vermakelijk en hebben dit toen omgedoopt in de Lemmdance.’

Zoals al eerder genoemd is Jeffrey Lemm een markant figuur binnen de JOVD. Hij valt altijd op door zijn verzorgde, stijlvolle verschijning en hem treffen zonder das en/of bretels gebeurd dan ook zelden. Nu is het zo dat ondergetekende een zwak heeft voor mannen met bretels, voor uw hoofdredacteur nog een reden om juist uw afdelingssecretaris op deze jongeman af te sturen.

Je bent altijd herkenbaar aan je verzorgde en stijlvolle voorkomen waarbij bretels vaak een opvallend item vormen. Vertel eens wat meer over deze liefhebberij?

‘Ik draag nu sinds een klein jaar vrij vaak bretels. Ik ben eigenlijk heel traditioneel ingesteld als het over kleding gaat, altijd jasje, dasje. Als man hoor je goed voor de dag te komen en daarnaast voel ik me er ook gewoon lekker bij.

Bij een pak hoort per definitie een das en bretels geven net dat beetje extra. Ik ben een vooruitstrevend persoon, alleen op het gebied van kleding ben ik conservatiever ingesteld, hoewel dit natuurlijk niet als negatief gezien moet worden. Ministers en parlementsleden zonder das kan ook gewoon echt niet.

Het liefste heb ik kleding van Italiaanse afkomst en de mooiste bretels zijn toch wel vaak van Breuers. Voor deze zomer heb ik lichtblauwe en lichtroze bretels in de kast hangen.

Ik wil bij deze trouwens ook het bestuur van de afdeling Utrecht en omstreken bedanken voor hun prachtige cadeau voor mijn énéntwintigste verjaardag. *(Jeffrey heeft, gezien zijn altijd stijlvolle verschijning, een grote gouden passpiegel gekregen met daarop een das en bretels afgebeeld, zodat hij er altijd voorbeeldig gekleed uitziet, zelfs in adamskostuum, red.)*

Ik heb iets opgevangen over een nieuwe trend van je, de tie-belt?

‘De tie-belt, een prachtige uitvinding. Het ziet er allereerst mooi en vlot uit en je kunt op deze manier zelfs als je gaat stappen een das dragen. Ik vind het een hele mooie speling met tradities.’

Ik wil er toch even over beginnen, je leeftijd. Veel mensen schatten je ouder, hoe vind je dat?

‘Toen ik aantrad, ik was toen twintig, heb ik al gezegd: ‘voor je wilt vragen of het echt zo is, het is écht zo’. Ik weet niet hoe het komt, maar het is altijd al zo geweest. Ik wordt heel vaak minimaal vijf jaar ouder geschat. Ik heb er eigenlijk helemaal geen last van, slechts één keer heb ik het wel wat gênant gevonden. Dat was in de Albert Heijn, er kwam toen een oud dametje naar mij toe die zei: ‘Meneer, zoekt u uw kinderen? Die lopen dáár hoor!’.

Tot slot wil ik je graag nog wat hele korte vragen voorleggen, waardoor we je nog iets beter leren kennen.

Wat stem je? VVD natuurlijk!

Favoriete politicus? Het is wel een oud-politicus: Hans Wiegel.

Slechtste politicus? Ik ben al niet echt positief over alles wat er nu rondloopt, maar als ik er één moet kiezen: Ella Vogelaar. Ik ben overigens wel teleurgesteld in Jan Peter Balkenende rondom het uitbrengen van Fitna. De vrijheid van het woord is in onze samenleving een centraal begrip en dat heeft hij totaal genegeerd en in de uitverkoop gezet om ruzie met radicalen elders te vermijden. Dit vond ik echt een slechte actie van hem.

Held? Ik ben autodidact.

Verliefd, verloofd, getrouwd? Ik heb het momenteel goed naar mijn zin als vrijgezel.

Onmisbaar bij een echte man? Behalve een mooi pak? Stijl.

Onmisbaar bij een echte vrouw? Charme.

Ben je orgaandonor? Nee, ik ben formulier vergeten in te vullen.

Rook je? Alleen mooie sigaren, liefst Hajenius.

Lievelingseten? Italiaans, vooral pasta’s.

Lievelingskleur? Blauw.

Favoriete muziek? Klassieke muziek en alles uit de jaren ’60, ’70 en ’80. Wat er tegenwoordig uitkomt is vaak niks. Klink ik toch weer wat traditioneel hè?

Favoriete boek? De kleine blonde dood van Boudewijn Büch.

Favoriete film? The Godfather trilogie en verder vooral thrillers (met name alles wat met maffia te maken heeft) en films over politiek.

Wens voor de toekomst? Veel geld, veel geluk en een gelukkig gezinsleven.

Boem is ho...

Tim in 't Veld

De mogelijkheden in Europa nemen almaar toe. Steeds meer mensen, middelen en kennis komen tot onze beschikking, zo dat inkomen en kwaliteit van leven alleen maar toe lijken te kunnen nemen.

Waar wij ons al geen zorgen om maken. Men keuvelt over de tweetiende procent op zijn inkomen, de te oude telefoon of de gekozen burgemeester. Slechts mondjesmaat ziet men, dat een enorm zwaard van Damokles dreigend boven onze welvaart hangt.

Als donderslagen klinkt een immer langere lijst van files in de verkeersinformatie, Verkeerslage of Radioguidage. Nederland is een voorpost van wat in heel Europa staat te gebeuren: een totaal verkeersinfarct. Als of dat nog niet erg genoeg is breekt de benzineprijs het ene record na het andere - binnen twee tot vier decennia is de olie zelfs op, zodat de automotoren zullen zwijgen en ik hoef u niet uit te leggen dat de economie dan stagneert. Tenslotte vallen we bij duizenden dood in de meest afschrikwekkende verkeersongevallen, kunnen we niet slapen van de snelweg naast ons huis en hoesten we ons kapot van het fijnstof.

De toestand is ernstig, wat gaan we er aan doen? Wegen aanleggen? Die slibben direct dicht, want de vraag naar mobiliteit neemt steeds toe. Openbaar vervoer? Wie is bereid om zijn privacy op te geven, zijn grote koffer thuis te laten en in twee keer meer tijd van een locatie waar men niet is naar een locatie waar men niet moet zijn op een moment dat het niet uitkomt als een sardien in een eveneens dichtgeslibd blikje te reizen? Het opraken van de olie stoppen we ook niet, het is een grote uitdaging een goed, veilig en betaalbaar alternatief voor olie als mobiele brandstof te vinden...

Het lijkt hopeloos. De vraag naar mobiliteit dan maar afremmen door een bij voorbaat mislukt kilometerheffingssysteem in te voeren wat de belastingbetaler miljarden euro's administratiekosten per jaar oplevert? Mensen buiten de spits laten reizen, zodat de productiviteit inzakt? Of de productiviteit aanpakken door nog slechts te telewerken, waardoor contact met collega's en controle door de baas slechts via het beeldscherm loopt?

Leuke linkse prietpraat, en sommige plijsters kunnen misschien een tijdelijke verlichting van het probleem bieden. Maar mobiliteit is uiteindelijk de motor van de economie. Hoe kunnen we op lange termijn onze welvaart behouden, laat staan doen toenemen, zonder goedkoop en snel transport van personen en goederen?

Conclusie: we moeten ons kansloze mobiliteitsbeleid drastisch omgooien, of we kunnen economische stagnatie tegemoet zien.

Wat moet het nieuwe beleid zijn? Het zal moeten voorzien in een transportsysteem waarmee mensen op ieder moment snel, veilig en betaalbaar kunnen reizen vanaf iedere locatie in Europa naar een andere. We moeten sneller reizen dan nu met de auto mogelijk is, zodat Europeesche integratie -

een heel belangrijke factor voor onze economische groei en bij onze concurrentie met andere economische blokken - echt van de grond kan komen. We willen eigenlijk in Utrecht kunnen wonen, binnen een uurtje op ons werk in Brussel zijn en 's avonds kunnen dineren met klanten in Madrid. We willen daarbij een gezonde leefomgeving zonder uitlaatgassen en verkeersoverlast. Kan een systeem bestaan dat aan al deze eisen voldoet?

Ja. Om de dreigende mobiliteitscrisis af te wenden, en tegelijk een kans op een geweldige toename van onze welvaart en welzijn te pakken, moeten wij een systeem van persoonlijke, automatisch bestuurde, ondergronds zwevende voertuigjes bouwen, met stations op korte afstand van alle gebouwen. Persoonlijk: men loopt naar een station, roept zijn eigen of gehuurde voertuig op, neemt alleen of met zijn gezin plaats en geeft het bestemmingsadres in. Automatisch bestuurd: het voertuigje zweeft door een computer aangestuurd langs de ondergrondse baan. Omdat het verkeer wordt geregeld door een in principe onfeilbare computer, zal het veel efficiënter verlopen (files ontstaan immers meestal omdat mensen slecht rijden) en zijn zeer hoge snelheden veilig mogelijk. Ondergronds: niemand heeft meer overlast van het verkeer, ongelukken door weersomstandigheden zijn uitgesloten en bovengronds is veel meer ruimte om te leven. Het systeem wordt van energie voorzien via (kern) centrales: het leveren van de benodigde energie is een uitdaging, maar energie in een centrale maken is efficiënter en makkelijker dan mobiele energie maken.

Duur en moeilijk uitvoerbaar? Ja, maar de voordelen zijn gigantisch: mensen verspillen veel minder tijd aan reizen, en kunnen veel verder reizen, waardoor de gigantische investeringen en opofferingen zich zeker vertalen in grote economische groei en een gigantische toename van vrijheid en mogelijkheden van de Europeaan. Het (grotendeels) ondergronds bouwen maakt het zeer moeilijk, maar de vooruitgang van de beschikbare ruimte en kwaliteit van de leefomgeving lijkt mij heel wat waard. Bang voor ongelukken door hoge snelheden en computerfalen? Natuurlijk, soms vliegt er eens een tunnel in de fik, dat gaan we niet voorkomen. Bedenk echter dat er in Europa vele duizenden slachtoffers per jaar vallen door ongelukken die vrijwel altijd worden veroorzaakt door menselijk falen. Door dit falen uit te sluiten en zeer stricte veiligheidsmaatregelen te nemen geloof ik dat het aantal ongevallen enorm kan dalen, zodat we zeker onder duizend doden per jaar kunnen komen en astronomische bedragen aan medische kosten en schade kunnen worden bespaard in Europa.

Kortom, het ter hand nemen van dit biljoenenproject wendt niet alleen totale stilstand af, maar levert ons op lange termijn bovendien veel meer biljoenen, een leidende rol in de wereld en grotere vrijheid en levenskwaliteit op. Hoe we het precies gaan doen, dat moet goed worden uitgezocht, maar ik ben er van overtuigd dat een dergelijk project nu opstarten de enige manier is om op lange termijn de voor ons liberalen zo belangrijke (bewegings) vrijheid en welvaart zeker te stellen. Het is belangrijk om nu te beginnen: dit soort projecten duren decennia en het verkeer staat nu al zo vast. We hebben de technische middelen, dus waarom nog langer wachten? De alternatieven zijn immers het autotje pesten en welvaart afremmen van links, of rustig blijven slapen en plijsters blijven plakken. Maar als we de durf niet hebben om nu te gaan werken aan een lange-termijn oplossing van ons mobiliteitsprobleem en plijsters blijven plakken dan is het nog binnen ons leven te laat. Want dan geldt: boem is ho!

Redactie en bestuur feliciteren de volgende leden van harte met hun verjaarsdag:

Juni:

- 4 - Carola van Andel (1985)
- 5 - Wouter van Schaik (1984)
- 8 - Jaap Hoogendam (1986)
- 10 - Tim in 't Veld (1988)
- 13 - Bart Bisschop (1983)
- 14 - Wiebe Wijnia (1984)
- 15 - Nienke Jansen (1989)
- 18 - Myra Houtkamp (1984)
- 21 - Nathan Soomer (1978)
- 26 - Roel Pelman (1979)
- 25 - Benjamin Meijer (1987)
- 27 - Sjp Suidgeest (1987)
- 27 - Daan Nunen (1984)
- 28 - Benjamin Livestro (1983)

Juli:

- 1 - Eric Dyxhoorn (1982)
- 2 - Dylan Lochtenberg (1986)
- 4 - Arnoud Albada (1979)
- 7 - Frank Agterof (1983)
- 9 - Eline van den Broek (1980)
- 11 - Amarens Kerkhof (1989)
- 13 - Guy Calluy (1979)
- 21 - Milou Bonnema (1991)
- 21 - Maarten Burggraaf (1979)
- 21 - Nico Verhoef (1983)
- 22 - Daphne Baks (1981)
- 25 - Nienke Zollinger (1978)
- 25 - Pieter Lindenbergh (1990)
- 25 - Peter Jongma (1983)
- 30 - Marc Koudijs (1985)
- 31 - Jan-Bart Bouwmans (1987)
- 31 - Renske van de Straat (1987)

Augustus:

- 1 - David Baden (1981)
- 6 - Vincent Vivié (1989)
- 11 - Hugo Lantain (1984)
- 11 - Jorrit Neumann (1978)
- 12 - Gilles Tenhaeff (1981)
- 12 - Seray Tosun (1983)
- 14 - Léonie van Rijk (1984)
- 16 - Edwin van Straten (1977)
- 23 - Hans van Doesburg (1981)
- 25 - Erik Donkersloot (1983)
- 27 - Hanneke Landman (1986)
- 27 - Martine Nieuwenhuizen (1987)
- 27 - Marijke Everts (1989)
- 30 - Noury Takens (1985)
- 31 - Bastiaan Vlietstra (1987)

FATIMA VERHEUGT ZICH OP DE GROTE VAKANTIE

Gelovigen mogen meer dan gewone mensen

© Nekschot